

Η επιτροπή της Μεγάλης Ιδέας

Ο Αλέν Μπλαντιού μιλάει για την πνευματική παρακμή της Ευρώπης και για την επαναθεμελίωση της κοινωνικής χειραφέτησης

Συνέντευξη στον ΠΕΤΡΟ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Πολύ σύντομα προσηγορικά με εικονοματικό πνεύμα ο Αλέν Μπλαντιού είναι ο πλέον μεταφρασμένος, ζων φιλολόγος της Γαλλίας. Στον αντίποδα των περιλάλητων «νέων φιλοσόφων», αρμόζονται εκ των οποίων ξεπήδησαν από τον Γαλλικό Μάη του '68 για να βρεθούν να υποστηρίζουν τον Νικόλα Σαρκοζί ή και την Αμερική του Τζορτζ Μπους, ο Μπλαντιού μπορεί να υπερκαταλάβει κάποιον λόγο για τη μιντιακή του ακτινοβολία και περισσότερο για την πρωτοτυπία της θεωρητικής του παραγωγής. Το επιβεβαιώνει το έργο Το Έθνος και τα Συμβάν, σημαντικότατο με αριστοκρατική επιστολή στον Πλάτωνα, επισυναρτησμένη διορίζοντας το ίδιο το πέδιο της φιλοσοφίας. Βασικά στοιχεία της φιλοσοφίας του εκθέτουμε περιληπτικά στη συλλογή δοκιμίων Από το Έθνος στα Συμβάν, που κυκλοφορεί αυτές τις ημέρες.

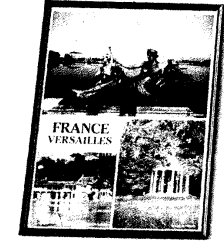
Η σημερινή Ευρώπη αντιπροσωπεύει την πιο γερασμένη και κουρασμένη περιοχή του πλανήτη. Μια ήπειρο, όπου κυριαρχεί η παρακμή.

από τις εκδόσεις Πατάκη μαζί με το τελευταίο του βιβλίο, Η Κομμουνιστική Υπόθεση.

Συνεπώς, τον κ. Μπλαντιού τον πάντα φιλόδοξο βιβλιοθήκη του Γαλλικού Ινστιτούτου, στο περιθώριο διεθνούς φιλοσοφικού συνεδρίου. Η συζήτηση μες επικεφαλής. Απώτερο στόχο, θεωρητικό ερωτήματα και περισσότερο στις πολιτικές πλευρές των αναζητήσεων ενός επιρροώδους διανοητή, που μιλάει για τη κενότητα της μαρξισμώ και για κοινωνική αλλαγή χωρίς κατάληξη της εξουσίας, εμπνεύσονται οι μεγάλες Ιδέες είναι πάντα αναγκαίες, οι δεν δόξαμε να αντιπλάσουμε τον πόθο της ζωής με την αγωγή της επιβίωσης.

Μιλάτε για την Ιδέα ή η κεφαλαίο. Είναι δυνατόν, μετά από τόσα χρόνια κυριαρχίας του μεταμοντέρνου στον ευρύτερο αριστοτελο, να μιλάει κανείς για Μεγάλες Αρχαίες, χωρίς να εγείρει την υποχρέωση να στα βήματα κριτικής ένα καινούργιο Ουίλντς ή ένα καινούργιο Γκούλντνικ;

— Πότε δεν αποδέχθηκα αυτή τη μεταμοντέρνα διάγνωση, ότι ποιο από κάθε μεγάλη Ιδέα κριτική η νοσηρότητα του ολοκληρωτισμού. Για μένα, αυτή η λογική ήταν απλώς η μεταποίηση της ιδεολογικής συνειδητοποίησης. Θα έλεγα, όμως, ότι αυτή η νοσηρότητα κριτική και απόδοσης στην Ευρώπη. Αν κατάλαβα γρήγορα, θα υποειπωθείσθε ότι η νοσηρότητα της Ευρώπης αντιπροσωπεύει την πιο γερασμένη και κουρασμένη περιοχή του πλανήτη. Μια ήπειρο, όπου κυριαρχεί η παρακμή και η αποσύνταξη. Η Ευρώπη, κάτι που περνάει τη φιλοσοφία μας στην επίδειξη να την υπαγάγει μες πρέμα και ανόθετο. Σ' αυτό το φόντο, η επιστροφή της μεγάλης Ιδέας, που πόθο της ορισμοτικής αλλαγής, προβάλλει, ίσα ίσα, ως προέπιση για την άρση αυτής της νεκρικής ατονίας, για την αναζωογόνηση του Έθνους του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει επιστροφή στις μεγάλες αρχαίες της εξουσίας, στις Ιδέες που περιπερφόρουν γύρω από το ζήτημα της κατάληξης και του μετακομμουνιστικού κράτους. Η απελευθερωτική Ιδέα δεν χρειάζεται καθόλου να είναι «ολοκλήρωτη» με την έννοια του κρείσσου που εννοεί τον κοινωνία, για να είναι μεγάλη.

Η πνευματική γονιμότητα της Γαλλίας δεν προήλθε από τους «νέους φιλοσόφους», αλλά από όσους εμμένονταν από την προσωπική της κοινωνικής χειραφέτησης, υποστηρίζει ο Αλέν Μπλαντιού.

Η πνευματική γονιμότητα της Γαλλίας δεν προήλθε από τους «νέους φιλοσόφους», αλλά από όσους εμμένονταν από την προσωπική της κοινωνικής χειραφέτησης, υποστηρίζει ο Αλέν Μπλαντιού.

Η Γαλλία — Πρώτοτατα η Liberation έκανε λόγο για πνευματική παρακμή της Γαλλίας, την οποία απέδιδε σε ένα παραδοτικό του γεγονός ή το πέσιμο του κομμουνισμού προκάλεσε ένα είδος στεγνότητας ακόμη και ο κρείσσου που του είχαν ανταλλάξει. Συμμερίζεστε αυτή τη διάγνωση; — Όχι. Η πνευματική γονιμότητα της Γαλλίας τις δεκαετίες του '50, του '60 και του '70 δεν προήλθε από την πλευρά που απέριπτε τον κομμουνισμό. Προήλθε

από ανθρώπους που συνδέονταν με την Ιδέα της κομμουνιστικής χειραφέτησης, όπως ο Σαρτρ και ο Αλτουσέρ ή ο Φουκώ και ο Ντελέζ. Βεβαίως, διαπερνούσαν μια κενότητα με πολλή από αυτούς οδηγούνταν σε σύγκρουση με το Κομμουνιστικό Κόμμα, εν πάση περιπτώσει, όμως, ενδοφρόνιαν για την κομμουνιστική Ιδέα. Έκαστος που στέκοιταν στην απέναντι όχθη, όπως οι λεγόμενοι νέοι φιλόσοφοι — Μπερνάρ — Ανρί Λεβί, Αλέν Φινκελκρό, κ.ά. — δεν θεωρούνταν ποτέ, στο πλαίσιο της φιλοσοφικής κοινότητας της Γαλλίας, εξεχόντες φιλόσοφοι. Έκαστος από κοινού τον μίση, ναί, αλλά όχι στον κόμμα της φιλοσοφίας. Άσκησι και σπέρμα, ο' αυτή η δύσκολη, μεταβατική εποχή, οι πιο γόνιμες συνεισφορές στη γαλλική φιλοσοφία εξακολουθούν, πιστεύω, να προέρχονται από ανθρώπους που συνδέονται, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, με την υπόθεση της κοινωνικής χειραφέτησης, όπως ο Ρανσιέρ, ο Μπαλιμπάρ και ο Λακώ.

Κεντρικό ρόλο στο έργο σας διαδραματίζει η έννοια του «Συμβάν», ενός εξαιρετικού γεγονότος που έρχεται σαν αστραπή σε καθαρό ουρανό, διακόπτει την «κανονική» ροή των πραγμάτων και γεννά άπειρες νέες δυνατότητες, κάτι σαν τη «Μεγάλη Έκρηξη» της κοσμολογίας, μεταφερόμενη στον κόσμο της κοινωνικής φιλοσοφίας. Πώς αναπτύσσεται στην κριτική του συναδέλφου σας, Ντανιέλ Μπλαντιού, ότι ένα τέτοιο «Συμβάν», αποκομμένο από κάθε ιστορική αιτιότητα, δεν διαφέρει και πολύ από το θρησκευτικό θαύμα; — Το Σίγμα είναι πως βλέπει κανείς την περιγραφή ιστορική αιτιότητας. Παρά το γεγονός ότι η Γαλλική Επανάσταση, ο ιστορικός μπορεί να επικαλεσθεί την εξακομάρσια κοινωνικά ατύχη, αλλά αυτό ατύχη δεν εγγύησε τίποτα, αναφορικά με το γιατί έγινε, εκεί όπου έγινε, τα στιγμή που έγινε και με τον τρόπο που έγινε, μια επανάσταση που άλλαξε την πορεία του κόσμου. Υπήρξε μια συνολοποίηση καθαρά συγχευρισμικών, πολιτικών επιλογών, με κορύφωση τη Συνέλευση των Τάξεων που συγκόλλησε ο βασιλιάς, οι οποίες διαμόρφωσαν τη δυνατότητα της επανάστασης. Μια δυνατότητα, η οποία είναι, φυσικά, συμβατή με τις υπάρχουσες οικονομικές συνθήκες. Αλλά η συμ-

βολοσύνη δεν σημαίνει καθόλου ντετερμινιστικό καθορισμό, κι αυτή είναι η διαφορά μας. Υπάρχουν πάρα πολλές ατυχίες και όχι μία γραμμική ατυχία, η οποία θα ελπίσθε, απ' εμείς, την άωκη των Βασιλλών από την κριτική των σπάρτων. Επομένως, το Συμβάν δεν είναι κάτι που διαφέρει, κατά έναν μακρύ τρόπο, τους υποτιθέμενους κοινωνικούς νόμους, όπως το θρησκευτικό θαύμα διαφέρει τους νόμους της φύσης. Αποτέλει, ωστόσο, μια ιστορική τομή, που κινείται επίσημα το «πριν» και το «μετά». Για παράδειγμα, που αίσθητη ατύχητα μπορεί να εγείρησει τον Μάη του '68; Η έκρηξη ήρθε στον στρατό σε καθαρό σφόνδα, σε μια στιγμή παύσης, οικονομικής ακμής, όταν όλα πηγαιναν καλά» και κανείς, με κανείς δεν περιμένε την εξέγερση.

Η νεολαία — Πολύλι δημοσιογράφος και διανοούμενος της χώρας σας είδα την έκρηξη της ελληνικής νεολαίας, τον περασμένο Δεκέμβριο, ως προίμο ενός «Συμβάντος» του είδους που περιγράφετε, και όχι μόνο για την Ελλάδα. Συμμερίζεστε αυτή την οπτική;

— Δεν είμαι καθόλου βέβαιος, γιατί τα γεγονότα κρινονται πρώτα απ' όλα από τις συνθήκες τους. Στο καθαρό πολιτικό επίπεδο, αυτό που φαίνεται με νόμο μάτι, τουλάχιστον στα μάτια ενός Γάλλου, είναι ότι επιταχύνουν την πάση μιας δεκάς κυβένησης, που είχε ήδη πολύ κόσμο επιδοκίμους, οπότε στην επιστροφή των σοσιαλιστών, όπως είχε γίνει με τις μεγάλες κοινωνικές κινητοποιήσεις στη Γαλλία, τη δεκαετία του '90. Δηλαδή, ο ανεπίσημος που είχε από το γεγονός στη Γαλλία ξεπερνούσε τον ήμισο, πολιτικό χαρακτήρα του. Εμπνεύσθηκε ως σχηματισμός μιας ευρύτερης παθολογίας, κοινής σε όλες τις σύγχρονες κοινωνίες, που στερούν από τη νεολαία ελπίδα, προοπτική, νόημα ζωής. Σήμερα, Βελγίους, Τσέχους, ενδοκρινικούς και αυτοκαταρροφικό — και έβαο ο κίνηση του υπέθετο, της τυχής βίας ή και της τρομοκρατίας είναι υπαρκτός — αλλά ολόκληρο. Οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις σκοπεύονται γιατί ανεπάρκτικαν να αναρροφήσουν μάλιστα κάτι παρόμοιο με αυτό που συνέβη στην Ελλάδα περμέντι, ίσως σε μεγαλύτερη κλίμακα, και τις ιδέες.

Η χειραφέτηση δεν περνάει από την εξουσία

Μιλάτε για ένα «κομμουνιστικό χωρίς μαρξισμό», υποστηρίζοντας ότι το κομμουνιστικό κόμμα, τα μαρξικά συντάγματα, όλες αυτές οι ιστορικές κανονιστικές του εικαστού αιώνα, είναι μορφές μη εφαρμόσιμες σήμερα. Βλέπετε άλλες, «εφευρισμένες» μορφές εκπαιδευτικές;

— Κοιτάτε, η κομμουνιστική Ιδέα στην αρχική και θεμελιακή της έννοια είναι η Ιδέα της καθολικής απελευθέρωσης, η οποία παίρνει τις πιο διαφορετικές μορφές στην ιστορία, από τις εξεγέρσεις των δούλων υπό τον Σπάρτακο και των Γερμανών αγροτών υπό τον Τίμας Μινιέρ, μέχρι τη Γαλλική Επανάσταση του 1789 και την Κομμουνιστική Κοινωνία του 1871. Τι μορφές μπορεί να πάρει αυτή η Ιδέα σήμερα, αποκόπεται δεν το γνωρίζω, τότε, Μαρξ δεν μπορούσε να φανταστεί τι μορφές θα έπαιρνε η οργανωτική και κινηματική των μαζών που θα εμμενόνταν από την κομμουνιστική χειραφέτηση. Το πρώτο μαζικό, εργατικό κόμμα συγκροτήθηκε στη Γερμανία μόνο προς τα τέλη του 19ου αιώνα. Σήμερα, δεν μπορεί να δω τις καινούργιες μορφές Έκρηξης και έρωτας που θα γεννηθούν. Έξω, που ένα έργο είναι ότι το παραδοσιακό μοντέλο του λευκιστικού κόμματος, με τη στρατιωτική ηγεμονία, που ερωτάει, που είναι ήδη εγγύηται, είναι ξεπερασμένο από την ιστορία.

— Πώς βλέπετε τη συλλήνη του Χόλγουελ, ο οποίος προτείνει, όπως λέει ο τίτλος του σημαντικό βιβλίου του, «να αλλάξουμε τον

Η οργάνωση των πολιτικών δυνάμεων πρέπει να γίνει σε απόσταση από την εξουσία.

κόσμο χωρίς να πάρουμε την εξουσία; — Πρωτεύω ότι, για την ώρα, η οργάνωση των πολιτικών δυνάμεων πρέπει να γίνει σε απόσταση από την εξουσία, γιατί το ζήτημα της εξουσίας είναι το πιο σκονιστό στην παραδοχή της Αριστεράς, εκεί όπου οι εμπειρίες του παρεμνο αιώνα είναι ξεκαθάρια βραχνά. Τα καθίσματα που ιδρύθηκαν, στη Σοβιετική Ένωση, την

Κίνα και αλλού, δεν εξελίχθηκαν σε μορφές χειραφέτησης, ούτε προς τον περιήμο μαρξισμό του κρείσσου, το αντίθετο οδηγούνταν στη γέννηση ενός πανίσχυρου μηχανισμού κρατικής ισχύος. Σήμερα, το πρωταρχικό ζήτημα που τίθεται ενώπιόν των προσωπείων συγκροτήσεως μιας νέας πολιτικής οργάνωσης δεν είναι η προετοιμασία για την κατάληξη της εξουσίας, αλλά η ανάγκη να κεραιτεί κρατικό τον ίδιο της τον εαυτό.

— Έχω την αίσθηση ότι αναπτύσσεται στο πλαίσιο του «Τεταρτού Κόσμου», τον μεταναστεύει εργατών, το ρόλο που συσπειρώνει οι μαρξιστές στο βιομηχανικό προλεταριάτο. Μπορεί ένα κοινωνικό στρώμα τόσο ανομοιογενές, συχνά σπάρμα από την

πολιτική με την τρέχουσα έννοια, να εξελιχθεί σε φορέα ενός νέου κοινωνικού υποδείγματος; — Κοιτάτε, οι προοπτικές μου εμπνεύσονται από τις προοπτικές χρόνων για την οργάνωση αυτών των στρωμάτων με έπαισαν ότι δεν πρόκειται καθόλου για ανθρώπους αποπροσανατολισμένους από την πολιτική. Αντίθετος, έρχονται πάντα με αναζητήσεις, προτάσεις. Όπως δεν πρόκειται καθόλου για υπεπερμένους ανθρώπους, με απίλοικες ανάγκες. Συχνά συναντώ ανθρώπους που μιλάνε ξένοι γλώσσες, έχουν πολιτικές εμπειρίες ήδη από την παιδεία τους, κάποτε εμπνεύσονται πάλιν αριστεράς με τυραννικά καθίσματα, ανθρώπους με αυτοεκτίμηση και ανοικτούς ορίζοντες. Δεν βρισκείται εκεί, λοιπόν, η δύσκολη. Το πρόβλημα δεν είναι το κοινωνικό υποκείμενο της απελευθερωτικής πολιτικής, αλλά ο τόπος αυτής της πολιτικής. Σε προηγούμενες εποχές, ο τόπος αυτός ήταν το μεγάλο εργοστάσιο. Αλλά σήμερα αυτό το μεγάλο εργοστάσιο δεν υπάρχει στις λεγόμενες αναπτυγμένες κοινωνίες της Ευρώπης και της Αμερικής, έχει μεταφερθεί στην Κίνα ή στη Βραζιλία. Αυτός ο κατασκευαστικός του σύγκρουση προλεταριάτου κάνει πολύ πιο σύνθετη την εννοιοσύνη του και την επαφή του με την κρατική δύναμη. Κι αυτή η δύσκολη εννοιστική, κατά τη γνώμη μου, τη σημασία της στρατηγικής συλλήνης. Όσο πιο δύσκολη είναι η εννοιοσύνη, τόσο πιο ισχυρή πρέπει να είναι η Ιδέα για να επιβιώσει.

Ο Σαρκοζί είναι το πνεύμα της ήττας

— Το πολύ επικριτικό δοκίμιο με τον παραένο τίτλο «Παιναού πράγματος το όνομα είναι ο Σαρκοζί» συνάντησε με την εννοιοσύνη της. Πώς δικαιολογείται τον εκ πρώτης όψεως παράλογο παραλληλισμό του φαινομένου Σαρκοζί με το φαινόμενο Πενέν, στο κατακόκκινο καθίσματός του Βισύ; — Ακούστε, εδώ γίνεται παρεξήγηση, δεν αναφέρομαι ποτέ ότι ο Σαρκοζί είναι ένας νέος Πενέν, κάτι τέτοιο θα ήταν όντως παράλογο. Ο παραλληλισμός μου αφορούσε ότι το πρόσωπο Σαρκοζί, αλλά το πνεύμα Πενέν, που τον συνοδεύει, ένα πνεύμα παράδοσης,

απένοιαν στην ήττα, που περιούρει τις φιλοδοξίες μας στο να μερδαίμε ήξεμα, με ασφαλή, χωρίς να παύουμε κενών ριέων στη γηραιότητα. Αυτά που ακολουθούν τον εκ Πενέν δεν ήταν κάτι κύριο λόγο φωνάζω, ήταν ανθρώπινο αποδιοργάνωσι, που ήβλεπε πάρα φαινα να απορροφούν το ρίσκο του πολέμου, προτιμούντας με μίσηρ επιβίωση με συνθηκολογία στους Η.Σ.Α. και ανάλογο, παρτίδα, εννοώ, σε σε παύο διαπραγματεύσεως ούθη, και την αναπόσπαστο του πνεύμα της ζωής από την ανάγκη της επιβίωσης.